

Željko Štefanac

STRUČNO USAVRŠAVANJE NASTAVNIKA TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE U FUNKCIJI POVEĆANJA KVALITETE ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

1. UVOD

Stručno usavršavanje prosvjetnih djelatnika osnovnih i srednjih škola najvažnija je pretpostavka kvalitete rada u sustavu odgoja i obrazovanja i uspješne provedbe promjena u osnovnom i srednjem školstvu. Polazeći od te pretpostavke i saznanja o važnosti promjena, Vlada Republike Hrvatske je u lipnju 2005. godine usvojila Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja od 2005. do 2010. godine kao strateški dokument. Škola je tako dobila novu ulogu u odgoju i obrazovanju mladih naraštaja, dok prioritetna područja Plana i razvoja do 2010. godine posebno uključuju:

- poboljšanje poučavanja i učenja u školama, razvijanje znanja i umijeća nastavnog osoblja
- poboljšanje uvjeta rada u školama i njihove opremljenosti
- inovativne pristupe u odgojnom i obrazovnom procesu i usklađivanje s programima EU na razini srednjoškolskog obrazovanja.

Nabrojene djelatnosti trebale bi ujednačiti kvalitetu cjelokupnoga odgoja i obrazovanja u svim predmetima, pa tako i u nastavi tjelesne i zdravstvene kulture osnovnih i srednjih škola te imaju zadaću unaprijediti izobrazbu trajnoga stručnog usavršavanja. Mi ćemo našu pozornost ovdje usmjeriti na prvu navedenu djelatnost iako ni ostale nisu nimalo beznačajnije u povećanju kvalitete odgoja i obrazovanja.

2. SADAŠNJE STANJE

Zavod za školstvo Republike Hrvatske daje posebnu važnost stručnom usavršavanju nastavnika kao jednom od bitnih čimbenika promjena i razvoja osnovnog i srednjeg školstva. Zbog važnosti promjena koje se događaju u sustavu osnovnog školstva (provedba HNOS-a) i nužnosti pripreme učitelja za implementaciju tih promjena ove je godine posebnim programom stručnog usavršavanja planirana provedba većeg broja stručnih skupova. Na planiranim stručnim skupovima obradit će se raznolike teme budući da neka znanja zastarijevaju, neka se gube, neka blijede što znači da je potrebno obnavljati stečena znanja, a neka usavršavati tijekom vremena. Osim teorijskog pripremanja planirane su i teme za osobno pripremanje

nastavnika za rad putem pedagoških radionica. Posebice je to značajno u predmetu tjelesne i zdravstvene kulture, za razliku od drugih predmeta, jer se uspješnost nastavnika u radu ogleda i u praktičnim znanjima i općoj tjelesnoj spremi nastavnika, motivaciji za rad, dobroj komunikaciji, emocionalnom stanju i raspoloženju koje čine ukupno ozračje ili radnu klimu. Što očekujemo od stručnog usavršavanja? U prvom redu naša očekivanja su usmjerena na povećanje **stručne kompetentnosti** što podrazumijeva upoznavanje s promjenama i novim dosezima kineziološke znanosti, zatim upoznavanje stručnih područja koja su povezana s nastavnim sadržajima koji se prenose učenicima, bolje poznavanje suvremenih informacijskih i komunikacijskih tehnologija te programa za obradu podataka tj. rezultata testiranja učenika. Drugo, očekujemo povećanje **metodičke kompetentnosti**, bolje procesno znanje te učinkovitije strategije rješavanja problema u nastavnom procesu. Dakle, utjecaj na povećanje metodičke kreativnosti u poučavanju, odnosno pronalaženju postupaka za optimalno postizavanje odgojno-obrazovnih ciljeva što se naročito ogleda u jasnoći i primjerenosti postavljenih ciljeva i zadaća koje se žele ostvariti. To podrazumijeva adekvatan odabir kinezioloških operatora, osmišljeno raspoređivanje vremena i rada učenika u nastavnom procesu, pravilno doziranje, distribuciju i kontrolu opterećenja učenika, osmišljavanje i primjenu raznih instrumenata i tehnika praćenja, provjeravanja i ocjenjivanja postignuća učenika.

Treće, ne manje značajno je utjecaj na povećanje **pedagoške kompetentnosti**, u kojoj dominiraju iskustvo i posebna izobrazba iz klasičnih grana pedagogije i psihologije učenja, primjenjivanje optimalnih metodičkih organizacijskih oblika rada i metoda rada u poučavanju te uporaba suvremenih izvora znanja. To se posebice ogleda u primjerenom odabiru aktivnosti za postizavanje očekivanih učinaka, primjerenom programiranju opterećenja i intenziteta rada učenika na satu, primjeni odgovarajućih postupaka za dijagnosticiranje antropološkog statusa učenika i optimalnom korištenju raznovrsnih nastavnih pomagala.

Vrlo bitna sastavnica stručnog usavršavanja nastavnika tjelesne i zdravstvene kulture je i utjecaj na povećanje **socijalne kompetentnosti**. Zbog posebnosti nastavnog predmeta, možda više nego u drugim predmetima dolaze do izražaja osobine i sposobnosti nastavnika u odgojno-obrazovnom procesu koje možemo svrstati u socijalnu kompetentnost: umješnost vođenja učenika i suradnika, strategije za prevladavanje konflikata, spremnost za timski rad i sposobnost rada u timu, sposobnost kooperacije s drugim suradnicima, spremnost prihvaćanja novih načina rada i odvažnost pravljenja pogrešaka te prihvaćanje neuspjeha. Posebice se to odnosi na sportska natjecanja, a u svezi s tim na sprečavanje neprihvatljivog ponašanja učenika i nastavnika. Spremnost nastavnika za promicanje ljudskih prava i brige za zdrav okoliš jedna je od značajnijih sastavnica socijalne kompetentnosti. Ovu sastavnicu karakterizira spremnost nastavnika za promicanje zdravog i radosnog stila

življenja, sudjelovanjem učenika, nastavnika i škole u akcijama kojima se aktivno štiti priroda i unapređuje čovjekov okoliš, te svakodnevni radni prostor (stalna briga za uredan okoliš športske dvorane, igrališta i pratećih prostora, izgradnji i opremanju). Ne može se ne spomenuti vrlo značajan utjecaj stručnog usavršavanja na povećanje svijesti o stalnoj brizi za poboljšanje osobnog zdravlja i zdravlja svoje okoline te poboljšanju suradnje s predstavnicima društvenog okružja škole, koji sudjeluju u poboljšanju kvalitete života mladeži.

Dakako da kvalitetu stručnog usavršavanja nastavnika možemo procijeniti kroz više sastavnica i elemenata, tražeći odgovor je li ostvarena korelacija s drugim područjima, koliko su teme sa stručnih skupova aktualne, kakva je funkcionalnost individualnog stručnog usavršavanja, kolika je transparentnost i osposobljenost za prijenos informacija te uključenost samih djelatnika (inicijativnost, prisustvo, angažiranost, odgovornost, mogućnost prezentacije i edukacije susručnjaka, te raznolikost metoda i oblika rada, uporabe suvremene nastavne tehnologije i drugo) u organizirane oblike stručnog usavršavanja, koje provodi Zavod za školstvo i druge strukovne udruge i ustanove.

Upravo zato što je stručno usavršavanje nastavnika jedan od bitnih čimbenika kvalitete rada u odgojno-obrazovnom procesu, Zavod za školstvo Republike Hrvatske posvećuje posebnu pozornost organiziranju i održavanju županijskih stručnih skupova. Ovo čini uspostavljenom mrežom voditelja županijskih stručnih vijeća tjelesne i zdravstvene kulture, što omogućuje nastavnicima kontinuirano stručno usavršavanje, u kombinaciji sa stručnim usavršavanjem koje provodi Zavod na regionalnim skupovima i skupovima državne razine. Ustrojena županijska vijeća s imenovanim voditeljima imaju posebne zadaće koje voditelji županijskih stručnih vijeća prenose učiteljima i nastavnicima neposredno u svome vijeću.

Tabelarni pregled broja ŽSV i voditelja

Red. broj	ŽUPANIJA	Broj škola		Broj djelatnika		Ukupno djelatnika	Broj voditelja ŽSV
		osnovne	srednje	osnovne	srednje		
1	Zagrebačka	25	14	45	14	59	1+1
2	Krapinsko-zagorska	30	9	39	17	56	1+1
3	Sisačko-moslavačka	60	13	55	25	80	1+1
4	Karlovačka	30	12	37	27	64	1+1
5	Varaždinska	45	13	49	31	80	1+ -
6	Koprivničko-križevačka	19	8	25	17	42	1+1
7	Bjelovarsko-bilogorska	27	13	30	22	52	1+ -
20	Međimurska	27	6	35	17	52	1+1
21	Grad ZAGREB	124	80	227	210	437	4+5
	ZAGREB - Ukupno	387	168	542	380	922	12 + 11
10	Virovitičko-podravsko	17	7	22	13	35	1+1
11	Požeško-slavonska	21	7	29	21	50	1+1
12	Brodsko-posavska	34	11	44	25	69	1+ -
14	Osječko-baranjska	64	23	108	48	156	1+1
16	Vukovarsko-srijemska	55	15	69	22	91	1+1
	OSIJEK - Ukupno	191	63	272	129	401	5 + 4
8	Primorsko-goranska	58	31	80	63	143	1+1
9	Ličko -senjska	13	5	14	9	23	1+1
18	Istarska	53	24	65	39	104	1+1
	RIJEKA - Ukupno	124	60	159	111	270	3 + 3
13	Zadarska	54	20	51	41	92	1+1
15	Šibensko-kninska	21	10	30	35	65	1+1
17	Splitsko-dalmatinska	94	46	145	115	260	3+2
19	Dubrovačko-neretvanska	33	15	35	35	70	1+1
	SPLIT - Ukupno	202	91	261	226	487	6 + 5

3. PRIJEDLOZI ZA POBOLJŠANJE

- a) Da bi stručno usavršavanje nastavnika bilo u budućnosti kvalitetnije i primjereno potrebama nastavne i sportske prakse, bilo bi uputno stručno usavršavanje provoditi u metodičkim centrima ustrojenim po regionalnom ili županijskom načelu. Voditelji metodičkog centra i predavači bili bi imenovani voditelji županijskih stručnih vijeća koji se za tu svrhu stručno usavršavaju u organizaciji Zavoda za školstvo i vanjski suradnici stručnjaci iz pojedinih područja prema ranije utvrđenim potrebama.

- b) U skladu s prethodnim bilo bi potrebno odrediti metodičke centre za stručno usavršavanje nastavnika, opremiti ih suvremenom opremom i programima za računalnu podršku u kojima će im biti omogućeno sustavno stručno usavršavanje za nove metode poučavanja i ostvarenje novih nastavnih sadržaja te obradu rezultata inicijalnih i završnih testiranja učenika primjenom suvremene obrazovne tehnologije.
- c) Izraditi odgovarajuće stručne priručnike u pisanom i elektroničkom obliku za stručno usavršavanje nastavnika, pripravnika, mentora i savjetnika.

4. LITERATURA

1. Brajša, P.: Pedagoška komunikologija, Školske novine, Zagreb, 1994.
2. Cindrić, M.: Profesija učitelj u svijetu i u Hrvatskoj, Persona, Velika Gorica – Zagreb, 1995.
3. Findak, V.: Metodika tjelesne i zdravstvene kulture, Školska knjiga, Zagreb, 2003.
4. Grgin, T.: Edukacijska psihologija, Naklada Slap, Jastrebarsko 1997.
5. Staničić, S.: Stručno usavršavanje odgojno-obrazovnih djelatnika, Priručnik za ravnatelje odgojno-obrazovnih ustanova, Znamen, Zagreb, 1993.
6. Podaci sa mrežne stranice www.mzos.hr